

SPIS TREŚCI

WSTĘP	XXI
UPADEK POLSKI	1
III rozbiór Polski	3
Europa a rozbiory	4
ZIEMIE POLSKIE POD TRZEMA ZABORAMI PO 1795 R.	9
Zabór rosyjski	11
Wcielenie	11
Społeczeństwo	13
Zabór pruski	16
Inkorporacja	16
Mieszkańcy i gospodarka	17
Zabór austriacki	19
Aneksja	19
Orientacja austriacka	20
System rządów	22

OD ZWĄTPIENIA DO WALKI O NIEPODLEGŁOŚĆ	25
Polacy wobec klęski państwa	25
Konspiracje na ziemiach polskich	26
Centralizacja Lwowska	27
Spisek Gorzkowskiego	27
Rozbicie Centralizacji	28
Towarzystwo Republikanów Polskich	28
Emigracja po 1794 r. – Paryż, Wenecja, Drezno, Turcja	29
Deputacja Polska	30
Wyprawa Deniski	31
„Z ziemi włoskiej do Polski” – legiony polskie 1797–1801.	32
Idea i organizacja	32
Kampania 1798–1799	35
Legia Naddunajska	36
<i>Czy Polacy wybić się mogą na niepodległość?</i>	37
Załamanie się orientacji francuskiej 1800–1802	38
Koniec epepei	39
Orientacja rosyjska Czartoryskiego 1801–1806	40
Napoleon a Polska	43
Rozgromienie Prus w 1806 r.	43
Napoleon a sprawa polska	45
Kościuszko a Napoleon	48
Powstanie w Wielkopolsce	49
Warszawa w 1806 r.	50
Komisja Rządząca	51
Organizacja wojska polskiego	52
Działania wojenne 1807 r.	53
Rosja wobec sprawy polskiej 1806–1807.	55
 KSIĘSTWO WARSZAWSKIE	 57
Odbudowa państwowości polskiej	57
Tylża	57
Konstytucja Księstwa Warszawskiego	60
Dekret grudniowy 1807 r.	62
Rok 1809	63
Armia Księstwa Warszawskiego	63
Polacy w Hiszpanii	64
Wojna austriacko-polska 1809 r.	65
Raszyn	65
Ofensywa galicyjska	66
Rosja w 1809 r.	67
Pokój w Schönbrunn	67

Życie gospodarcze	68
Rolnictwo	68
Handel	70
Polityka wewnętrzna	71
Edukacja	74
Wojna 1812 r.	75
Sprawa polska w stosunkach francusko-rosyjskich 1810–1811	75
„Druga wojna polska”	77
Litwa w 1812 r.	78
Katastrofa	80
W obliczu klęski Napoleona	81
Lipsk	83
KONGRES WIEDENSKI 1814–1815	85
Taktyka Aleksandra I	85
Kongres pokojowy w Wiedniu	88
Sprawa Księstwa Warszawskiego	89
Traktat 1815 r.	91
KRÓLESTWO POLSKIE 1815–1830	94
Organizacja i ustroj	94
Utworzenie Królestwa	94
Konstytucja z 1815 r.	97
Polityka Aleksandra I wobec Polaków	101
Kraj i społeczeństwo	103
Administracja	103
Edukacja	104
Stosunki polityczne	106
Sprawa „ziem zabranych”	106
Kaliszanie	109
Obrona swobód konstytucyjnych	110
Walka z opozycją	111
Mikołaj I a Polska	114
Gospodarka	115
Reforma finansów	116
Polityka handlowa	116
Od manufaktury do przemysłu fabrycznego	118
Warszawa	120
Rolnictwo	121
Kwestia włościańska	122

Ruch niepodległościowy	124
Organizacje studenckie w Królestwie Polskim	124
Filomaci i filareci	126
Wolnomularstwo Narodowe i Towarzystwo Patriotyczne	129
Sąd Sejmowy	133
Sprzysiężenie Wysockiego	135
POWSTANIE LISTOPADOWE 1830–1831	138
Prolog	138
Rewolucja we Francji i Belgii	138
Przygotowania i decyzja o wybuchu powstania	139
29 listopada 1830 r.	141
Wybuch	141
Władza na bruku	143
Dyktatura Chłopickiego	145
Europa wobec powstania	148
Pierwsze akcje międzynarodowe	149
Prusy	150
Austria	150
Francja	151
Anglia	152
Społeczeństwa Europy wobec powstania	153
Rząd Narodowy 1831 r.	155
Ugrupowania polityczne	155
„Nie ma Mikołaja!”	156
Konstytucja	157
Wódz naczelny	158
Utworzenie Rządu Narodowego	158
Wojna polsko-rosyjska	159
Armia polska	159
Gospodarcze zaplecze wojny	160
Siły rosyjskie	161
Ofensywa rosyjska	161
Polska ofensywa wiosenna	164
Wyprawa na Wołyń	166
Ostrołęka	166
Powstanie na „ziemiach zabranych”	167
Litwa i Ruś w planach powstańczych	167
„Ruś” w 1831 r.	169
Powstanie na Litwie	170
Wyprawy Chłapowskiego, Giełguda i Dembińskiego na Litwę	171
Polityka zagraniczna	172
Cele polityki międzynarodowej powstania	173

Ofensywa polityczna	174
Kryzys	178
Bilans akcji międzynarodowych	179
Sytuacja wewnętrzna	180
Wolność słowa	181
Finanse i gospodarka	182
Kwestia włościańska	183
Załamanie i klęska powstania	185
Utrata inicjatywy	185
Upadek Rządu Narodowego	186
Szturm Warszawy	188
Sejm i Rząd Narodowy po upadku Warszawy	191
Ostatnie działania wojska polskiego	191
***	193
WIELKA EMIGRACJA	195
Exodus	195
Przemarsz do Francji	195
Francja	197
Nastroje	199
Kształtowanie się politycznej organizacji emigracji	200
Walka o przywództwo	200
Ku rewolucji europejskiej	202
Masoneria i karbonaryzm	203
Hufiec Święty	204
Zemsta Ludu	206
Młoda Polska	207
Konfederacja Narodu Polskiego	210
Towarzystwo Demokratyczne Polskie	210
Organizacja i ideologia	210
Centralizacja	213
<i>Wielki Manifest</i> Towarzystwa Demokratycznego Polskiego	214
O przywództwo na emigracji	215
Centralizacja wersalska a kraj	216
Gromady Ludu Polskiego	217
Hotel Lambert – obóz Czartoryskiego	220
Związek Jedności Narodowej	220
Król <i>de facto</i>	222
O sprawę polską – międzynarodowa działalność Czartoryskiego	223
Obrona Królestwa Polskiego	223
Opinia publiczna	225
Sprawa wschodnia	226
Agencja wschodnia	229
Rzym	232

Ku powstaniu	233
Partyzantka i wojna ludowa	233
WOLNE MIASTO KRAKÓW 1815–1846	237
Status	237
Organizacja i ustrój	238
Życie polityczne	239
Walka stronnictw	239
Powstanie 1830–1831	242
Groźba likwidacji	242
Konspiracja	243
Obrona statusu Wolnego Miasta	244
Gospodarka	245
Handel tranzytowy	245
Rzemiosło i przemysł	246
Rolnictwo	247
Kraków	248
Mieszkańcy	248
Przebudowa	248
Oświata	249
Uniwersytet	249
GALICJA 1815–1846	251
Kraj	251
Terytorium i ludność	251
Administracja	252
Rządy austriackie	253
Polityka władz	253
Wobec powstania 1830–1831	254
Szkolnictwo	255
Lwów	256
Stosunki gospodarczo-społeczne	257
Przemysł – handel – komunikacja	258
Poddaństwo chłopów i pańszczyzna	261
Ukraiński ruch narodowy	264
„Ruska Trójca”	264
Początki ruchu politycznego	265
ZIEMIE POLSKIE POD ZABOREM PRUSKIM 1815–1846	267
Wielkie Księstwo Poznańskie	268
Organizacja	268
Mieszkańcy	270
Sytuacja gospodarcza	271
Rolnictwo	271

Regulacja stosunków włościańskich	271
Przemysł i handel	272
Państwo pruskie wobec Polaków	273
Od „pojednania” do germanizacji	273
Wobec powstania listopadowego	276
Rząd Flottwella	277
Praca organiczna	281
Samomodernizacja	281
Praca organiczna a ruch niepodległościowy	283
Pomorze Gdańskie, Warmia i Mazury	285
Kraj i gospodarka	285
Stosunki ludnościowe i kwestia języka polskiego	287
Ruch polski	289
Śląsk	289
Rozwój gospodarczy	290
Ludność polska	291
POD RZĄDAMI MIKOŁAJA I 1831–1855	293
Era paskiewiczowska w Królestwie Polskim	295
Statut Organiczny z 1832 r.	295
System rządów	296
Zemsta Mikołaja I	298
Oświata	300
Przemysł	302
Rolnictwo	304
„Uwolnić kmiotka od pańszczyzny”	305
Społeczeństwo	308
„Ziemie zabrane” 1832–1855	310
Polityka władz rosyjskich	311
Likwidacja szkolnictwa polskiego	312
Kościół katolicki	313
Ograniczenie praw szlachty	314
Wieś i dwór	315
Polacy – Litwini – Białorusini	316
Lojalizm i ugoda	318
Polacy w Petersburgu	320
RUCH KONSPIRACYJNY	323
Konspiracje galicyjskie	324
„Świętokrzyżcy”	326
Litwa i Ukraina	327
<i>Złota księżeczka</i> księdza Ściegiennego	328
Kraj i Towarzystwo Demokratyczne Polskie	329

ROK 1846	334
Plan powstania trójzaborowego	334
Katastrofa w Wielkopolsce i Królestwie Polskim	336
Powstanie i rabacja w Galicji	337
Przygotowania i agitacja	337
Władze austriackie wobec przygotowań powstańczych	338
Lisia Góra–Horożana–Narajów–Sanok	339
„Krwawe zapusty”	340
Chochołów	341
Pacyfikacja	342
Powstanie krakowskie	343
Austriacy w Krakowie	343
Rząd Narodowy Rzeczypospolitej Polskiej	344
<i>Manifest do Narodu Polskiego</i>	345
Zamach Wiszniewskiego i rola Dembowskiego	346
Gdów	346
Kłęska	347
Następstwa klęski	347
Represje	347
Aneksja Krakowa	349
Pokłosie ideowe 1846 r.	350
<i>List szlachcica polskiego</i>	352
WIOSNA LUDÓW 1848–1849	355
Powstanie poznańskie 1848 r.	357
Rewolucja we Francji a Polacy	357
Komitet Narodowy	359
Niemcy i Polacy – od współpracy do konfrontacji	361
Wojna: Książ–Miłosław–Sokołów	363
Legalna opozycja – Liga Polska i Koło Polskie	365
Ruch polityczny na Górnym Śląsku 1848–1849	369
Zabór rosyjski 1848–1849	370
Mikołaj I wobec rewolucji	370
Konspiracja warszawska 1848 r.	372
Litwa i Ukraina	373
Galicja 1848–1849	374
Rewolucja wiedeńska	374
Adres lwowski z 18 marca 1848 r.	375
Deputacja wiedeńska	377
Rada Narodowa	378
Zniesienie pańszczyzny	379
Pacyfikacja Krakowa	381
Konflikt polsko-ukraiński	382

Polacy w sejmie austriackim 1848–1849	383
Kontrofensywa reakcji – bombardowanie Lwowa	383
Niepodległość – autonomia – ugoda	384
Śląsk Cieszyński 1848–1849	385
Rządy i ludy 1848–1849	387
Sprawa polska	387
Zjazd słowiański w Pradze	390
Parlament frankfurcki	393
Polacy we Włoszech	394
Legion Mickiewicza	395
Powstanie palatynacko-badeńskie 1849 r.	397
Węgry a Polska 1848–1849	398
Rewolucja węgierska	398
Współpraca polsko-węgierska	400
Bem w Siedmiogrodzie	401
Legion Polski	401
Interwencja rosyjska na Węgrzech	402
WOJNA KRYMSKA I SPRAWA POLSKA 1853–1856	404
Nowa emigracja	404
Kryzys wschodni	407
Sprawa polska	409
O wojsko polskie	413
Kraj wobec wojny krymskiej	415
Kongres pokojowy w Paryżu	416
POINT DE RÊVERIES – ŻADNYCH MARZEŃ	419
Nadzieje i realia	419
„Odwilż posewastopolska”	420
Zabór rosyjski po wojnie krymskiej	421
Towarzystwo Rolnicze i kwestia włościańska	422
Rewolucja moralna	424
Początki konspiracji	424
Pięciu poległych	424
„Polskie czasy”	425
Wielopolski	426
Masakra 8 kwietnia	428
Manifestacje	429
Stan wojenny	430
„Ziemie zabrane”	432
O sprawę polską 1861–1862	435
Europa wobec ruchu polskiego	435
Dyrekcja białych i Hotel Lambert	435

O sprawę polską	436
Komitet Centralny Narodowy	438
Koło Oficerów Polaków	439
Komitet Ruchu	439
Komitet Centralny Narodowy	441
Organizacja Narodowa	442
Ruch na Litwie i Rusi	444
Wielopolski i w.ks. Konstanty w Warszawie	445
Rosyjskie koncesje	445
Zamachy na Konstantego i Wielopolskiego	447
Biali wobec Wielopolskiego	448
Branka	449
Biali i Komitet Centralny Narodowy	450
Układ z „Ziemią i Wolą”	450
Plany powstania – decyzja o walce	451
POWSTANIE STYCZNIOWE 1863–1864	453
22 stycznia 1863 r.	454
Noc styczniowa	454
Rosja wobec wybuchu powstania	456
Węgrów–Siemiatycze–Krzywosądz–Miechów	457
„Durez!”	460
Europa wobec powstania	460
Konwencja Alvenslebena	461
Kryzys sojuszu francusko-rosyjskiego	462
Problem sojuszu Francji i Austrii	463
Hotel Lambert a sytuacja międzynarodowa po wybuchu powstania	464
Biali wobec powstania – dyktatura Langiewicza	465
Rząd Narodowy	466
Interwencja dyplomatyczna	468
Służba zagraniczna powstania	468
Noty kwietniowe	469
Sześć punktów	471
Upadek akcji mocarstw	473
Walka zbrojna	475
Wojna partyzancka w Królestwie Polskim	475
Powstanie na „ziemiach zabranych”	476
Litwa	477
Ruś	480
Kryzys	482
Misja Traugutta	483
Berg namiestnikiem	484

Dyktatura Traugutta	484
Rząd wrześniowy	484
Przejęcie władzy	485
Wojna partyzancka	486
Kwestia włościańska	488
Ukazy uwłaszczeniowe z 2 marca 1864 r.	489
Polityka zagraniczna	489
Sojusz z rewolucjonistami	491
Koniec akcji międzynarodowych	492
Kłęska powstania	493
Aresztowanie Traugutta	493
Upadek organizacji narodowej	495
Carskie represje	496
Syberyjska katorga i zsyłka	497
Powstanie za Bajkałem	498
 SPRAWA POLSKA W POLITYCE MIĘDZYNARODOWEJ 1865–1890	499
Po klęsce powstania	499
Między Paryżem a Wiedniem 1865–1870	500
Wojna 1870–1871 r.	504
Sojusz trzech cesarzy	505
Kongres berliński 1878 r.	507
 EMIGRACJA PO 1864 R.	509
Organizacja wychodźstwa	510
Polityka i spory ideowe	512
Demokracja europejska wobec spraw polskich	514
Wojna 1870–1871 r. i Komuna Paryska	515
 PO KLĘSCIE POWSTANIA 1863–1864	518
Przeciw <i>liberum conspiro</i>	520
Uгода czy kapitulacja?	520
 PRIWISLINSKIJ KRAJ	524
Reorganizacja – rusyfikacja – unifikacja	524
Realizacja reformy uwłaszczeniowej	525
Zmiany ustrojowe i administracyjne	526
Rusyfikacja	527
Rusyfikacja szkolnictwa	528
Wojskowo-policyjny system rządów	529
Polityka wyznaniowa	530
Likwidacja klasztorów	530
Represje wobec duchowieństwa	530

Likwidacja Unii	532
Porozumienie z Rzymem	532
ZIEMIE LITEWSKIE, BIAŁORUSKIE I UKRAIŃSKIE 1864–1904	534
Walka o przetrwanie	535
Represje polityczne	535
Walka o ziemię	537
Społeczność polska na Kresach	538
Polacy wobec Litwinów, Białorusinów i Ukraińców	540
Stosunki etniczne na „ziemiach zabranych” po 1864 r.	540
Litewski ruch narodowy	541
Odrodzenie narodowe na Białorusi	542
Ukraiński ruch społeczno-polityczny	544
Problem granic 1772 r.	545
POD ZABOREM PRUSKIM 1849–1914	547
Od Manteuffla do Bismarcka	547
Lata reakcji 1849–1860	547
Ruch narodowy 1861–1864	550
Wobec zjednoczenia Niemiec	554
Związek Północnoniemiecki i Rzesza Niemiecka	554
Obrona Wielkiego Księstwa Poznańskiego	556
Bismarck wobec spraw polskich	558
„Kulturkampf”	560
Szkoła	563
„Najdłuższa wojna”	564
Polacy i Niemcy – od współpracy do antagonizmu	564
„Ausrotten!” – walka o ziemię	566
Opór i samomodernizacja	570
Organizacje gospodarcze	571
Polska scena polityczna	574
W Landtagu i Reichstagu	576
Żydzi w Wielkopolsce	578
Era Capriwego	579
Ku ugodzie z Niemcami	579
Współpraca z Berlinem	582
Pruskie ustępstwa	583
Koniec złudzeń ugodowych	584
Czasy Hakaty 1894–1914	586
Związek Kresów Wschodnich	586
„Kulturhebung”	588
Język i ziemia	589
Ruch polski	592

Odrodzenie narodowe na Kaszubach	594
Górny Śląsk	597
Odrodzenie narodowe	597
Polacy i Centrum	600
Polskie organizacje społeczne i polityczne	602
Ruch polityczny przed 1914 r.	605
Warmia i Mazury	607
Stosunki narodowościowe	607
Ruch polski na Warmii	609
Ruch polski na Mazurach	610
AUTONOMIA GALICJI 1850–1914	613
Austria – między absolutyzmem a dualizmem	613
Galicja w latach 1849–1859	616
Walka o autonomię 1860–1873	618
Przeciw centralizmowi 1860–1865	618
Galicja wobec powstania 1863–1864	622
„Frei ist die Bahn”	626
Galicja „polskim Piemontem”	627
„Przy Tobie, Najjaśniejszy Panie, stoimy i stać chcemy”	628
Uchwała z 2 marca 1867 r.	630
Rezolucja galicyjska	631
Mamelucy – tromtadraci – rezolucjoniści – stańczycy	633
Przesilenie	636
Blaski i cienie autonomii	639
Konstytucja grudniowa	640
Namiestnik	640
Sejm Krajowy	641
Wydział Krajowy	641
Samorząd terytorialny	641
System wyborczy	642
Rada Państwa	642
Rządy stańczyków	643
Kraj i społeczeństwo	643
Ludzie – stronnictwa – programy	645
Konspiracja i polityka w latach 1876–1878	646
Trójlojalizm	648
Obóz demokratyczno-liberalny	649
O program gospodarczego rozwoju kraju	650
Oświata	653
Szkolnictwo wyższe	656
Polacy wobec Austrii	657
Rządy Badeniego	659

Schyłek rządów konserwatywnych 1890–1914	659
Ruch ludowy	660
Początki ruchu socjalistycznego	663
Polska Partia Socjalno-Demokratyczna Galicji i Śląska Cieszyńskiego	664
Neokonserwatyści	667
Wybory 1897 r. i ich następstwa polityczne w Galicji	667
Wobec rewolucji 1905–1907	669
Reforma parlamentarna 1907 r.	669
Sejmowa reforma wyborcza	671
Sprawa ruska	673
Ukraińska scena polityczna w pierwszych latach autonomii	673
O podział Galicji, język i szkołę	675
Rozwój ruchu ukraińskiego 1873–1890	677
<i>Ukraina irredenta</i>	680
Śląsk Cieszyński	684
ROZWÓJ GOSPODARCZY ZIEM POLSKICH 1850–1914	690
Polityka i gospodarka	690
Rolnictwo	693
Kryzys agrarny	695
Struktura własności ziemi	695
Produkcja roślinna	697
Hodowla	699
Gospodarka leśna	701
Postęp agrotechniczny	701
Przemysł	703
Górnictwo	704
Hutnictwo	705
Przemysł metalowy i maszynowy	706
Włókiennictwo	708
Przemysł rolno-spożywczy	710
Handel i komunikacja	711
Handel zagraniczny w Królestwie Polskim	711
Komunikacja	712
„Za chlebem”. Migracje i emigracja zarobkowa 1870–1914	714
Emigracja z ziem polskich	714
Migracje sezonowe	716
Emigracja polska do Niemiec	716
Polacy we Francji	718
Wychodźstwo do Stanów Zjednoczonych	718
Gorączka brazylijska	719

PROGRAMY I STRONNICTWA POLITYCZNE	721
Pozytywizm i praca organiczna	721
Pozytywizm warszawski	721
Praca organiczna	724
„Z domu niewoli”	726
Marzenia o ugodzie	727
Inicjatywy ugodowe Wielopolskiego 1877–1881	728
Albiedinski w Warszawie	729
Rządy Hurki	730
Petersburski „Kraj”	731
Era Imeretynskiego	732
Ruch socjalistyczny	735
Kółka socjalistyczne w Królestwie Polskim	735
Socjalistyczna emigracja	736
Proletariat	737
Lata przełomu 1887–1892	739
Paryski zjazd socjalistów	741
Utworzenie Polskiej Partii Socjalistycznej	743
Polska – Rosja – Niepodległość	746
PPS i II Międzynarodówka	748
„Ludzie podziemni”	749
„Bibuła”	752
Narodowa demokracja	754
Obrona czynna i Skarb Narodowy	754
Liga Narodowa	755
<i>Mysli nowoczesnego Polaka</i>	757
REWOLUCJA 1905–1907	761
Wojna rosyjsko-japońska 1904–1905	761
Polacy wobec wojny rosyjsko-japońskiej	762
Ruch w Królestwie Polskim w 1904 r.	764
Rok 1905 w Królestwie Polskim	765
„Krwawa niedziela”	765
PPS – „młodzi” i „starzy”	767
Stronictwo Demokratyczno-Narodowe	768
Ruch na wsi	770
Strajk szkolny	771
Kultura – stowarzyszenia	772
Carat wobec ruchu rewolucyjnego	774
Walka o koncesje polityczne	778
Niepodległość czy autonomia?	778
Duma Państwowa	782

Taktyka PPS	785
Organizacja Bojowa	785
Rozłam w PPS – utworzenie PPS-Frakcji Rewolucyjnej	787
„ZIEMIE ZABRANE” 1904–1907	790
Polacy na Litwie	791
Litwini	792
Krajowcy	793
Socjaliści – endecy – irredentyści	795
Ukraina	795
Polacy w Rosji	797
KU WOJNIE POWSZECHNEJ	800
Sytuacja międzynarodowa 1891–1914	800
Mocarstwa wobec sprawy polskiej	801
Polskie akcje międzynarodowe	802
Spór o orientacje polityczne	803
<i>Niemcy, Rosja i kwestia polska</i>	804
Rozłam w narodowej demokracji	806
Orientacja austriacka	806
Polityka walki czynnej	807
Wojna i powstanie zbrojne	807
Związek Walki Czynnej	808
PPS-Frakcja Rewolucyjna	809
„Zarzewie”	810
Organizacje strzeleckie	810
Konsolidacja obozu niepodległościowego	811
Uroczystości patriotyczne	811
Irredentyści	812
Komisja Skonfederowanych Stronnictw Niepodległościowych	813
Społeczeństwo polskie u progu wojny	816
Oleandry – 6 sierpnia 1914 r.	816
WYKAZ SKRÓTÓW	818
BIBLIOGRAFIA	820
INDEKS NAZWISK	839
SPIS MAP	860